СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ

Гл. ас. д-р Любомира Тодорова
Катедра „Икономика и управление на туризма“,
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов,
l.todorova@uni-svishtov.bg

Резюме: *Измененията в потребителското търсене и проблемите забелязващи се в масовия летен и зимен туризъм в България налагат необходимостта от неговото преориентиране към развитие и предлагане на алтернативни форми на туризъм. Възможностите за превръщане на страната в целогодишна туристическа дестинация, която да намери своето сериозно място на международния туристически пазар, са значителни не само заради актуалните тенденции, но и заради значителния неусвоен ресурсен потенциал, с който тя разполага. Страната ни притежава средства, които би могла да използва за разрастване на пазарния капацитет и привличане на разнообразни сегменти от туристи.*

Целта на настоящата разработка е да се очертаят проблемите пред българския туризъм и да се изведат възможностите за извършване на реформи в него чрез разнообразяване на предлаганите видове и разширяване на сегмента от туристи.

Ключови думи*: туризъм, проблеми, туризъм в България.*

JEL*: L83.*

PROBLEMS AND CHALLENGES TO THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN BULGARIA

As. Prof. Lyubomira Todorova, PhD
Department of Tourism Economics and Management,
SA "D. A. Tsenov"- Svishtov, E-mail: l.todorova@uni-svishtov.bg

Abstract: *Changes in consumer demand and the problems seen in the mass summer and winter tourism in Bulgaria necessitate its reorientation towards the development and offering of alternative forms of tourism. The opportunities to turn the country into a year-round tourist destination to find a significant place on the international tourism market are significant not only because of current trends, but also because of the considerable untapped resource potential at its disposal. Our country has the resources it could use to expand its market capacity and attract diverse segments of tourists.*

The purpose of this development is to outline the problems facing Bulgarian tourism and to outline the possibilities for reforming it by diversifying the types offered and expanding the tourist segment.

Key words: *tourism, problems, tourism in Bulgaria.*

JEL: *L83.*

Въведение

Туризмът в световен мащаб бележи непрекъснат растеж, което свидетелства за устойчивостта на сектора. Пътуванията на хората нарастват през годините, като спад се наблюдава единствено при отделни дестинации. Тези промени са продиктувани от икономически и политически причини, инциденти или наличие на терористична опасност. Забелязва се и пренасочване на потока от туристи, което се дължи предимно на по-ниските цени предлагани от авио превозвачите и по-добрите цени на туристическите услуги.

За първата половина на 2019 г. международният туризъм в световен мащаб е нараснал с около 4 % спрямо 2018 г., за това свидетелстват данните представени от Световната агенция за туризъм към ООН (https://www.wttc.org/, 2019).

За разлика от световните тенденции ситуацията в България не следва очертания международен тренд. За първите девет месеца на 2019 г. страната ни бележи спад спрямо същия период на предходната година. Намалението е с 0,8 % и се отнася за цялостната структура на международните посещения регистрирани в страната за посочения период (Вж. фиг. 1.).

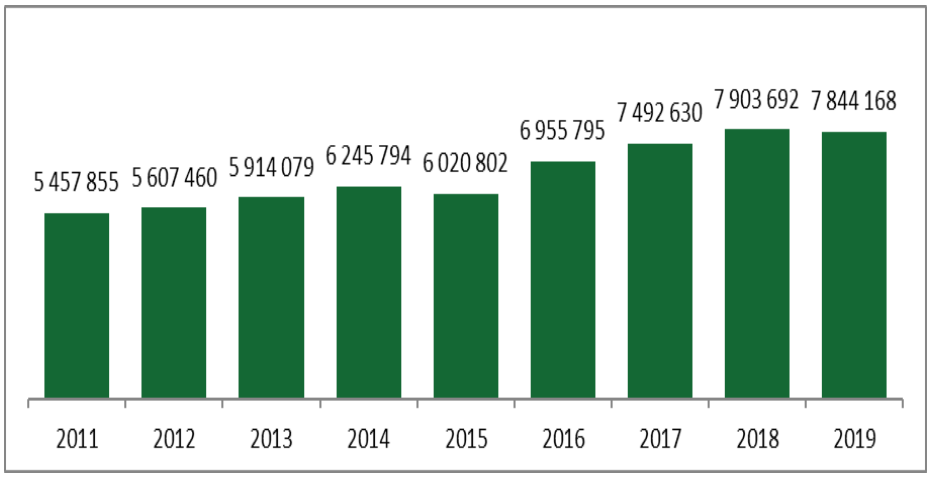

Източник: НСИ

Фигура 1 Посещения на международни туристи в България (януари-септември 2011 -2019 г.)

Най-чувствително намаление на туристи се отчита от страните Норвегия, Швеция, Литва, Словения, където регистрирания отлив на посетители в сравнение със същия период на предходната година е в границите 20 – 28 %. Тревожен е спадът на туристи от традиционни за страната ни пазари като Русия, Германия и Румъния, където намалението е съответно -12,7%, -11,3 % и -8,1% (Вж. Фиг. 2) (Национален статистически институт, , 2019) (Вж. Фиг. 2).



Фигура 2. Намаление на входящия туристически поток в периода януари-септември 2018г. / януари-септември 2019 г.

През анализирания период се наблюдава увеличение при пътуванията на наши граждани в чужбина. Предпочитани от българите са дестинации като: Турция, Гърция, Испания, Франция, Германия, Румъния, Албания, Черна гора, Босна и Херцеговина (Вж. фиг. 3) (Национален статистически институт, 2019).

Отчетени данни за деветте месеца на 2019 г. и чувствителния отлив на туристи по българското Черноморие и планинските ни курорти през последните сезони са индикатор за необходимост от промени в стратегията на страната за привличане на чуждестранни посетители, от една страна, и засилване на вътрешния туризъм, от друга. Една от множеството възможности остава развитието на различните алтернативни форми на туризъм (Павлов, 2019). Освен културно-историческият туризъм, който бележи засилен интерес, има възможност за развитие и популяризиране на недостатъчно известни форми като мистичния и религиозен туризъм, за които България притежава капацитет.

Алтернативният туризъм е нова философия в развитието на съвременния туризъм (Илиева, Л., 2015). Той е този, който ще доведе до промяна във формите на еволюция на туризма - от масов към туризъм

насочен към преживяванията и съхраняване на традициите, обичаите и околната среда. Алтернативният туризъм следва да преодолее несъвършенствата на масовия туризъм чрез насочване на усилията към проучване на туристическите потребности и следване на пазарните тенденции.

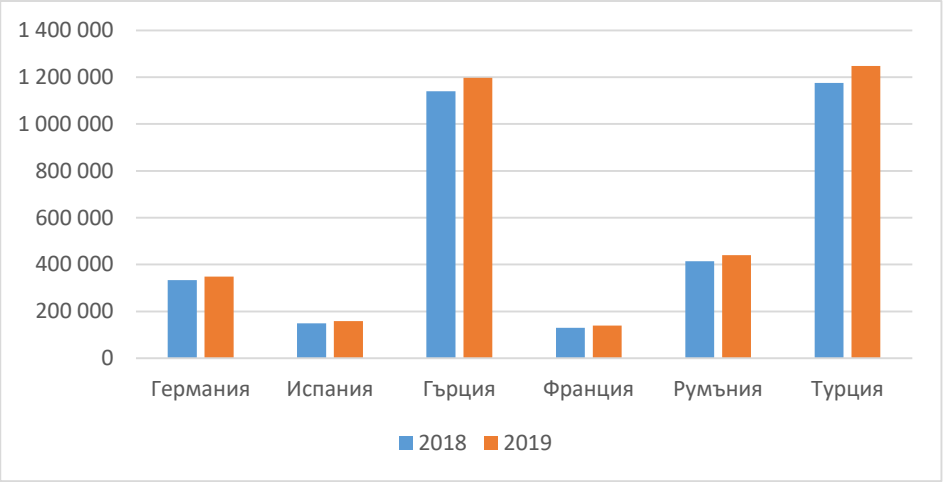

Фиг. 3. Пътувания на български граждани до водещи дестинации за периода януари – септември 2018 г. / януари – септември 2019 г.

Непопулярните мистичен и религиозен туризъм имат огромно бъдеще в развитието на туризма в страната ни. Чрез разгръщане на техния потенциал бихме могли да привлечем нов сегмент от туристи, които да насочат своя интерес и финансови средства към България. По този начин ще се разшири пазарния сегмент и ще се повишат възможностите за превръщане на страната в целогодишна туристическа дестинация.

Важно е да се разграничи „мистичния“ туризъм от друг свързан туризъм. Някой автори го причисляват към „тъмния“ туризъм, а други към религиозния (Сардак С.Е., Таран С.В., 2018). Обекти на мистичния туризъм са:

- ✓ места със свръхестествени сили;
- ✓ места свързани с мистични личности;
- ✓ места с уфологична активност;
- ✓ места известни с необясними случки и събития.

Европа е една от най-добрите части на света притежаваща територия наситена с древна история, разнородни традиции, множество мистични места и събития. Европа и в частност България имат значи-

телен потенциал за развитието на тази форма на туризъм, като ресурсната база на страната може да се разграничи основно на географски, исторически и религиозен принцип.

Страната ни разполага с необходимото разнообразие от туристически обекти на „мистичния“ туризъм, като голям процент от тях са съсредоточени в южната ѝ част. Повечето са известни за българите със своите свръхестествени сили, признаци за уфологична активност, обекти и символи разкриващи истории за различни случки и събития с мистичен оттенък. Едни от основните забележителности, които имат потенциал да се превърнат в световно известни туристически обекти са: Белинташ; Кръстова гора; Караджов камък; Рупите и вулкана „Кожух“; Перперикон; Светилището Татул; Светилището Скрибина; църквата в с. Добърско и други.

Голяма част от тези места остават неизвестни за чуждестранния туристически пазар, както и за не малка част от туристите от вътрешния пазар. Именно поради тези причини е необходимо да се предприемат действия на национално и регионално ниво за изграждане на единна стратегия за включването им в тематични маршрути, които да се предложат на туроператорите, с помощта на които те да се популяризират на потенциални пазари с цел привличане на нов сегмент от туристи.

Заключение

Отчетените промени в потребителското търсене и регистрираните проблеми в развитието на българския масов туризъм налагат необходимостта от промяна в стратегията на България за привличане на чуждестранни туристи и задържане на българския турист в пределите на страната (Божинова, М., Личев, Т., Тодорова, Л., Павлов, П., Георгиева, К., 2019). Преориентирането на сектора към развитието на алтернативни форми на туризъм би довело до превръщане на страната в целогодишна туристическа дестинация и би позволило разширяване на сегмента от туристи чрез предлагане на не добре познати туристически места и обекти. Чрез следване на новите пазарни тенденции в сектора, отчитането на промените в потребителското търсене и нагласите на потребителите, както и чрез правилното използване на ресурсния потенциал на страната би могло да се постигне промяна в състоянието и посоката на развитие на българския туризъм – от страна предлагаща масов туризъм към страна предоставяща възможности за практикуване на разнообразни форми на туризъм.

ЛИТЕРАТУРА

Алексова, Д., Йорданов, Й., Приложният характер на теоретичните изследвания в сферата на алтернативния туризъм, Управление и устойчиво развитие 5/2014;

Божинова, М., Личев, Т., Тодорова, Л., Павлов, П., Георгиева, Кр., Съвременни измерения на управлението на туристическа дестинация България, Алманах научни изследвания, Том 27, 2019;

Илива, Л., Промотиране на дестинацията чрез културен туризъм, Инфраструктура & Комуникации : Тенденции в развитието на глобалния туризъм, бр.5, 2015;

Павлов, П., Възможности за финансиране на алтернативен туризъм в селските райони, Международна научно-практическа конференция "Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство";

Сардак, С., Таран, С., Потенціал «темного» туризму в країнах Європи, Економіка І суспільство, 2018;

Национален статистически институт, 2019 // https://www.nsi.bg/

Световната агенция за туризъм към ООН // https://www.wttc.org/, 2019